

Cholnoky-csúcs és társai

Ha végignézzük egy világ-atlaszt, számos olyan földrajzi névre bukkanunk, amelynek egyik tagja magyar családnév. Eppen egy tucat ilyen van.

A Tiensan-hegységben van a Cholnoky-csúcs, amely Cholnoky Jenőnek, a nagy földrajztudósnak és utazónak a nevét viseli. Mint az MTI közli: ugyancsak a Tiensan-ban található a Lóczy-hegység — az elnevezés Lóczy Lajosnak, a neves magyar földrajztudósnak, e terület egyik tudományos feltárójának nevét őrzi. Európai hegységnek is van magyar nevű csúcsa: a sexoteni Dolomítok Caolin csoportjának egyik csúcsát Cima Eötvösnek nevezik. Névadója pedig a világhírű magyar fizikus báró Eötvös József. Az északi sarkvidéken találjuk az egyetlen „magyar névre hallgató” Zichy Ödön tengeri szigetét. Érdekes, hogy névadója nem vett részt a felkutatásban. Igaz viszont, hogy jelentős összeggel járult hozzá a Tegenhoff hajó sarkkutató útra való felszereléséhez. Ez a

hajó fedezte fel a Ferenc József-földet, s ennek egyik szigete viseli Zichy nevét.

Afrikában is ismerünk magyar helyneveket. Teleki Sámuel Afrika-kutató a névadója a Kenyában található Teleki-völgynek és Teleki-vulkánnak. A kanadai Saskatchewanban van az Esterházy nevű község, amelynek alapítója egy Magyarországról kitelepült Esterházy-leszármazott.

Nem kevesebb mint négy földrajzi helyet neveznek a világ különböző tájain egy fiatalon elhunyt magyar alpinistáról: Zsigmond Emillről.

Jókai-emléktábla Nizzában

Jókai-emléktáblát avattak Szeged francia testvérvárosában, a Földközi-tenger partján fekvő Nizzában. A nagy magyar író életének végén, 1901-ben, 1903-ban és 1904-ben hosszabb időt töltött itt, s a híres tengerparti Promenádon bérelt villát családijával. A 67-es számú ház falán most már emléktábla örökíti meg „Maurice Jókai” franciaországi tartózkodását.

Magyar tengerhajózás

Az 1970-ben aláírt magyar– lengyel kormányközi megállapodás alapján öt tengerjárót gyártottak részünkre a lengyel hajógyárak: ebből kettő 11 700 tonnás, három pedig 3700 tonnás. Ez év januárjáig valamennyi elkészült. Tengeri flottánk teljesítménye ezzel több mint 30 százalékkal növekedett, tengerjáró hajóink hordképessége pedig eléri a 100 000 tonnát. Devizahozamunktól függ, hogy 1979-ben, vagy 1980-ban tudunk-e újabb nagyhajót vásárolni. Ha ez az ágazat nyereséges lesz, akkor a tervek szerint egy további 15 000 tonnás szovjet hajót szerezünk be, s ez lesz majd akkor a magyar zászló alatt közlekedő legnagyobb tengerjáró hajó.

Iskola és társadalom

A tankötelezettségi törvény

Az általános iskola alapvető társadalmi feladata, hogy minden ép idegrendszerű gyerekeknek biztosítsa az általános iskola 8 osztályának elvégzését. Ennek érdekében közoktatási kormányzatunk, a tanácsok és a pedagógiai tudomány is jelentős segítséget nyújtanak az iskoláknak. Néhányat ezek közül.

Az eredményes munkához szükséges hiányzó oktatási eszközöket, felszereléseket az utóbbi években az ország valamennyi általános iskolája megkapta. A hátrányos helyzetű tanyai gyerekeknek csak Csongrád megyében kilenc kollégium épült, ahol 708-an találtak otthonra. A nem megfelelő, veszélyeztetett környezetben élő gyerekek nevelőotthoni elhelyezését biztosítja megyénk 7 nevelőotthona, 440 férőhellyel.

1.

Szervezeti, de pedagógiai jellegű intézkedések számítható, hogy az iskolába kerülés előtt legalább egy évig óvodába járjon, vagy iskolára előkészítő tanfolyamon vegyen részt minden gyerek. Több éves kísérlet után rendszerint biztosították, hogy az első és második osztály egy ciklusnak számít. A gyerekek teljesítményét osztályzattal csak a második osztály végén értékelik. Így időt kapnak a nehezebben nyíló értelmű gyerekek is a felzárkózásra. Az első és felső tagozat között átmenetnek számítók ötödik osztályban csak év végén kapnak osztályzatot a tanulók, mert több tantárggyal és szaktárral kell megismerkedniük. De a többi osztályban sem értékelik az újonnan belépő tantárgyakat. A legkiválóbb pedagógusok legeredményesebb módszereit az utóbbi években több tanulmányban vagy könyv formájában összegyűjtötték, közkinccsé tették a pedagógusok számára. Mivel az eredményes tanulás előfeltétele a tanítási órákon való folyamatos részvétel, igazgatási szerveink, ha szükséges, a törvény szigorával is serkentenek a rendszeres iskolába járásra.

Az állami gondoskodással kapcsolatos rendelet igen differenciált formában ad lehetőséget a gyerekek segítségére. Napközis felvételnél előnyben részesülnek a szociális vagy nevelési szempontból legjobban rászorultak. Ezek a központi intézkedések megfelelő szerkezeti keretet, feltételt, jó alapot biztosítanak a tankötelezettségi törvény teljesítéséhez. A megvalósítás sikere az iskolákon múlik.

2.

Módomban állt megismerni Szeged első kerületében tíz iskolának a tankötelezettség megvalósításával kapcsolatos munkáját. Az általános iskola — tantervvel, követelményekkel — nagyon sok gyerektől komoly erőfeszítést igényel. Nem minden gyerek rendelkezik megfelelő akaraterevel. Ezért fontos feladat az akaraterevelő növelése,

T. L.

Hitel 78 garázs vásárlására

Az elmúlt években Szegeden több tanácsai értékesítési lakóházak földszintjén garázsok építettek. Ezek közül hosszabb ideje több eladatlannak. A megyei párt- és tanácsai vezetők, valamint az OTP vezérigazgatójának megbeszélésén megállapodás

született, hogy 20 ezer forint összegű rövid lejáratú személyi hitelt ad az OTP Szegeden, csak a tanácsai értékesítési lakóházakban építendő garázsok eladására. A garázsok eladására az OTP vezérigazgatójának megbeszélésén megállapodás

Kapukereső

Az utóbbi időben televíziós berkekben és a közönség között is sok szó esett Rajnai Andráscs sci-fi filmjeiről, de különösen a Rádió és Televízió újságban megjelenő sorairól, melyek szerint többé nem készíti tudományos-fantasztikus művet, mert szándékait nem érti a kritika. Már akkor megpendítette, s most, a *Kalaf és Turandot története* bevezetésének ismét leírta, hogy kutatómunkájában vizsgálat a népmesékhez, az eposzokhoz, az ősi kultúrakincsre támaszkodó klasszikus alkotókhoz. Útkeresőnek vallja magát, aki szakítva a

kevesekhez szóló művészettel, az ősi népi kultúra világához fordul. Azt a kaput keresi a művészi útkeresésben, „amelyen sokan és egyszerűen léphetnek be”. A *Kalaf és Turandot* történetének egyik méltatója szerint színesben nagyszerű és élvezetes volt ez a tévéjáték. Színesben, mondjam. Mert fekete-fehérben éppen a játék, a színészi megformálás fölé burjánzott a kiállítás pompázatosága, az egytónusú háttér barokkos gazdagsága, a mindent elözönlő és folyondárként gúszba kötő csillogás-villogás.

S itt érzek ellentmondást Rajnai hirdetését szándéka (az ősi mesét millióknak ajánló alkotó vallomása) és a megvalósított mű (színesben gondolkodó televíziós kutató újabb állomása) között. Nem tudom pontosan megmondani, a több millió televíziótulajdonos közül hányan van színes készüléke. Abban viszont biztos vagyok, hogy a fekete-fehér készülékeken — sokszorosa a színesekének — szándékainak töredékét sem érte el Rajnai András. Ez pedig már a művészet felelősségének kérdéséhez vezet. Mennyire indokolt az útkeresés, a kísérletezés, ha hirdetésen tömegműfajról beszél a rendező, a megvalósítás lényege pedig a színes rögzítés vizuális látványában gyökerezik.

Kalaf és Turandot története különben sem igazi dráma, meglehetősen statikus példabeszéd. Mint a népművészeti alkotások legtöbbje. A benne rejlő kevés drámai magot is megölte Rajnai azaz, hogy a fantasztikus kelet-pompát meginkább fantasztikussá, keletjé és pompázatosá tette. Ezek a villogó, füstökádó, kincses bőséget idéző környezet, a jelmezek madárházpompázata még a színészi játék kevés lehetőségeit is erőteljes reflexeivel tompította. Talán csak a női testek szép időmái jelentették a természetesség és az élet jelenlétét.

Ha valakinek mégis aggályai lennének Turandoték történetének művészi megvalósításával, ne ijedjen meg — nem az alkotásban, a készülékben van a hiba.

Egyszer volt...

Mint a mesében. Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy ország, régi, nagyszerű irodalommal. S jött egy új évszázad, új, nyugtalanító eszmékkel. Arra várt mindenki, hogy a kettő méltóképpen találkozhassék. Várás: hét évtizeddel ezelőtt megjelent egy folyóirat. Emblémája csizmák, kalpagos magyart ábrázolt, amint lúdtollal a kezében papírja fölé hajol. A lapnak Nyugat volt a neve.

Ottthon a könyvespolcon őrzöm egy példányát, 1935-ből. Míg a rádió e nagyszerű magyar folyóirat 70 éves születésnapjára emlékezett a múlt héten, míg Bodnár György irodalomtörténész az elődökről, a megalakulásról, a koncepcióról, a korszakokról beszélt, míg részletek hangzottak el a megjelent írásokról, hangos fakszimilék — sűrűn pillantgattam a megsárgult borítóra, nem tudván leplezni a meghatottságot. A XX. századi magyar irodalom trónát ott fenn, mindenki bölcsője és nevelője, Adytól Móricz Zsigmondon és Kosztolányin át Déry Tiborig és Illyés Gyuláig. Akinek ebben az évszázadban komoly köze volt irodalmunkhoz, nem kerülhetett el vele a találkozás. Még csak 15 éves volt, már joggal írhatta Móricz: „Vegyétek ki a Nyugat 15 esztendejét a magyar irodalomból, s mehetek vissza megfulladni a szaharába.” Titok volt páratlanul magas mércéje, tápora, hatása?

Egy kivételesen tehetséges generáció benne és általa jutott lélegzethez, amely felerősödvé szólóviharra változott, hogy egyre újabbakat sodorjon elő, hídait teremtsen a mához.

Tény: napjainkban a legnagyobb jóakarral sem beszélhetünk a Nyugathoz mérhető színvonalú irodalmi folyóiratról. Nem is volna helyes a hasonlítás. Egyszeri és utánozhatatlan, csodálatos jelenség volt, akár egy mesebeli tündér. Ám vaskos valóságosságát éppen mai irodalmunk helyzetének áttekintésekor érezhetjük a legjobban. Olyan mély barázdákat szántott, hogy hét évtized múltán is észrevehetőek kezenyomai.

A nosztalgia lehet azonban, gyakorlati haszna azonban kevés. „Egy pástortűz kialudt? Egy másik kigyulladt!” — írta Schöpflin Aladár a folyóirat megszűnéséről. Továbbpillantva a könyvespolcon, újabb, azóta megismert nagyszerű neveket látok...

Domonkos László

fejlesztése. Ha a gyerekek kerül megértetni az egyes tantárgyak tanulmányának értelmét, a túllép követelt tevékenység célját, jelentőségét, gyakorlati hasznát, akkor sokkal nagyobb teljesítményt várhatunk tőlük, nagyobb erőfeszítésekre képesek.

A tankötelezettség teljesítése a legfontosabb feladatunk, aminek akkor tudunk megfelelni, ha lehetőleg nyabban használjuk ki a tanítási órákat. A jól szervezett, színes, szemléletes, a gyerekek munkájára épített tanítási órák biztosítani lehet, hogy mindenki — ha különböző szinten is — elajátítsa a tantervi anyagot. Legalább a továbbhaladáshoz szükséges fok. A tanítási órák szervezettsége, az ott végzett tervszerű munka fejlesztheti leginkább a gyerekek munkaszeretét, akaraterejét. Közismert, hogy egy-egy osztály nagyon is különböző képességű, adottságú gyerekekből tevődik össze. Az is természetes, hogy ezek a képességek fejleszthetők. Tapasztalat, hogy azok a tanítási órák az eredményesek, amelyeken a követelmények szintjét a gyerekek képességéhez szabják, ahol differenciált a munka, a tevékenység.

Probléma azonban, hogy a gyerekeink jelentős része nem ismeri az eredményes, önálló tanulási módszereket, a tanulás technikáját. Mondhatjuk úgy is, hogy nem tud önállóan tanulni. Pedagógusaink nagy többsége látja ezt, és igyekszik segítséget adni. Azok érnek el ebben legjobban, akik a tanítási órákon is összekapcsolják a tanítás-tanulás folyamatát. Ezt a törekvést szükség lenne még általánosabban tenni. A legjobban szervezett tanítási óra mellett mindig akadnak gyerekek, akik nem képesek a továbbhaladáshoz szükséges ismereteket önálló munkával elsajátítani. Felzárkóztatásukat szolgálják a korrepetálások is. A kiscsoportos foglalkozás

a legeredményesebb, mert a tanulók és a nevelők között közvetlen kapcsolat alakulhat ki, a gyerekek nem szűgyellnek kérdezni, jobban kiderül tudásbeli hiányosságuk. A hasonló szerényebb szemlémi képességű gyerekek nem nevetik ki egymást. Így tud a nevelő is ezeken a foglalkozásokon segíteni, egyszerűbben magyarázni, visszatérni akár a legalapvetőbb ismeretek pótlásához. Azokon a korrepetálásokon vesznek részt szívesen a gyerekek, ahol lehet felelni, jobb érdemjegyet szerezni. Sok gyerek gátlásos, képtelen az egész osztály előtt beszámolni tudásáról.

3.

Több iskolánkban megszervezték, hogy az úttörőcsapat „Együtt, egymásért” mozgalom keretében segítsen a tanulásban. A barátok együtt tanulnak. Azért is különösen jelentős az együttműködésnek ez a formája, mert önként vállalt közösségi megbízatásokról van szó. Erről a gyerekközösség előtt kell számot adni.

Azt szoktuk mondani, az általános iskola mindenki iskolája. Ez így helyes, de elmentmondásai is számolnunk kell. Néhányat ezek közül. A gyerekek egy része csak azért jár iskolába, mert kötelező. Otthonról nem kap megfelelő indítékot a tanulásra, sőt sokszor az iskola elkerüléséhez is számíthat a szülői egyetértésre. Szerencsére egyre ritkábban.

A számok azt mutatják, az iskolai közösségek együttes erőfeszítéseire egyre nagyobb eredménnyel járnak a tankötelezettségi törvény teljesítésében. Egyre közelebb jutunk ahhoz, hogy 14 éves, de legalább 16 éves koráig minden gyerek elvégezze az általános iskolát.

Tóth Ferenc,
a szegedi Madách Imre
Általános Iskola
igazgatója

Kallódó műsorfüzetek

Megint lezajlott egy bemutatkozó műsorfüzet, amire nem készült el a műsorfüzet. Tudom, akadnak majd, akiknek holmi okvetetlenkedés szövé tenni eme apróságot, mely történetesen olyan elemi tartozéka a színháznak, mint a bejárati ajtó, az öltöző vagy a ruhatár. Visszatérő gond ez a helyi teátrumban, állítólag a nyomda csak akkor vállal kész terméket a premierre, ha három héttel korábban megkapja az anyagot — az áttutási idő nem jelentkezik, mégsem ily egyszerű a magyarázat. Nem ily egyszerű, ha visszaporgetva az idei szezon eseményeit, fontolóra vesszük: majd valamennyi bemutatkozó műsorja heteket csúszott, azaz jól szervezett menetrenddel legalább az új terminusra elkészülhetek volna a füzetek akkor is, ha csupán a premier eredeti dátumának tájékan nyomdába kerülnek a kéziratok, fotók. Föltehetően nem kerültek.

Oszintén szólva, bármily paradoxon, mégsem sajnálhatjuk igazán ezeket a műsorfüzeteket. Az elmúlt esztendő elkészült példányai ugyanolyan információszegények, semmitmondóak, hogy borsos áron egyszerűen nem érdemes vásárolni. A küllemük ugyan választékos, esztétikus, csak éppen a szereposztáson, néhány próbatéren, díszlet-, jelmezterven, a szereplők vissza-

térő arcképein — és esetleg a rendező szűkszavú ars poeticáján — kívül mit sem közöl a szerzőről, a műsoralkotóról, a választott darabról, azoknak pályafutásáról, a kor ízléséről és stílusvilágáról, egyszerűen mindarról, ami tulajdonképpen nem látható, hallható sem a plakátokon, sem az előadásoknál. Színes receptpapírok csupán. A fentiekből némi kész terméket a premierre, ha három héttel korábban megkapja az anyagot — az áttutási idő nem jelentkezik, mégsem ily egyszerű a magyarázat. Nem ily egyszerű, ha visszaporgetva az idei szezon eseményeit, fontolóra vesszük: majd valamennyi bemutatkozó műsorja heteket csúszott, azaz jól szervezett menetrenddel legalább az új terminusra elkészülhetek volna a füzetek akkor is, ha csupán a premier eredeti dátumának tájékan nyomdába kerülnek a kéziratok, fotók. Föltehetően nem kerültek.

Azt szokás mondani, színelőadás a ruhatárnál kezdődik. Pontosabban a kapunál, vagyis az élmény komplexitásához sok körülmenyre kell odafigyelni, a közönség kiszolgálása összetett, bonyolult folyamat. Kár lenne a szegedi publikumot olyasmiről leszoktatni, ami általában a színházban evidens, ami a jegytulajdonosokat az élményteljesítésétől fosztja meg, ami a színházi estét annak színvonalosságában rövidíti meg.

N. I.